Treballs de Sociolingüística Catalana, núm. 29 (2019), p. 201-202
http://revistes.iec.cat/index.php/TSC ISSN (ed. impresa): 0211-0784 ISSN (ed. electrònica): 2013-9136

Riera, Elvira (2017).
Justícia lingüística i societats mixtes: una defensa de la pluralitat.
Barcelona: Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis de l'Autogovern. 167 p.

L'autora de l'obra *Justícia lingüística i societats mixtes: una defensa de la pluralitat*, Elvira Riera, incorpora als debats sobre política lingüística dos conceptes relativament nous en els debats sobre aquesta matèria a Catalunya: el concepte de *justícia lingüística* i el de *societats (lingüísticament) mixtes*. El concepte de *justícia lingüística* prové del camp de la teoria i la filosofia polítiques i és emprat per autors com ara Philippe van Parijs i Helder de Schutter per referir-se a les anomenades polítiques lingüístiques *justes*, mentre que el concepte de *societat (lingüísticament) mixta* representa una contribució original de l'autora per descriure les societats lingüísticament diverses en què un percentatge significatiu de la població establerta (no immigrant) es pot adscriure a grups lingüístics diferents però que viuen barrejats, de manera que els grups no poden ser separats territorialment. El cas de Catalunya seria un clar exemple concret d'aquesta conceptualització.

L'originalitat de l'obra rau en dos elements particulars, un de teòric i un de pràctic: pel que fa a l'element teòric, l'obra pretén enriquir els debats sobre política lingüística catalana a través de la incorporació de la teoria política, disciplina poc incorporada en l'àmbit acadèmic de la política lingüística, sovint tractat des de la sociolingüística. Quant a l'element pràctic, l'autora qüestiona la conceptualització de la comunitat catalana com a lingüísticament homogènia.

Quatre són els objectius principals de l'obra: objectius des del vessant teòric, l'empíric, el normatiu i l'aplicat. Pel que fa al pla teòric, el treball té com a objectiu principal acostar els debats que es produeixen en el camp de la filosofia i la teoria polítiques a l'àmbit català, que, com esmentàvem més amunt, han estat sobretot realitzats des de la sociolingüística. Quant al pla empíric, el treball es planteja la tasca —certament ambiciosa— d'analitzar el grau de diversitat lingüística i de mescla de grups lingüístics d'un corpus de 96 territoris (estats i regions) per tal d'analitzar el grau d'homogeneïtzació o de barreja lingüística de les unitats territorials. El pla normatiu és, possiblement, la part més innovadora del treball, perquè proposa un disseny institucional per garantir la sostenibilitat de les societats lingüísticament mixtes. Finalment, l'àmbit aplicat pren Catalunya com a unitat d'anàlisi i fa una proposta concreta, el pas d'una política lingüística basada en la protecció i promoció del català a una política lingüística dita *pluralista*, és a dir, una política adreçada a afavorir un ampli bilingüisme català-castellà que proporcioni incentius estructurals equilibrats per fer servir totes dues llengües. Cal veure, però, si aquest plantejament pluralista pot funcionar a la pràctica en una societat en què el pes de totes dues llengües és encara força desigual.

Dit altrament, caldrà comprovar si l'enfocament pluralista només és defensable des de la teoria política.

L'obra està dividida en cinc capítols. El capítol 1 presenta els objectius del treball. El capítol 2 fa una repassada a les diverses teories contemporànies de justícia lingüística i inclou una anàlisi crítica tant de les ideologies que les sostenen com de la seva adequació per gestionar la diversitat lingüística no territorialitzada. El capítol 3 defineix i analitza les societats mixtes. A partir de les dades obtingudes de l'anàlisi del corpus —les 96 unitats polítiques territorials— identifica i caracteritza diversos casos significatius de societats mixtes en democràcies occidentals, i fa una proposta de política lingüística *justa*— tal com s'interpreta el concepte de justícia lingüística des de la filosofia política— i en suggereix un disseny institucional determinat. Aquest disseny institucional té com a punt de partida un règim plurilingüe que deixa espai a la tria lingüística individual i, al mateix temps, que les institucions promoguin un bilingüisme recíproc per tal de fer-lo sostenible. El capítol 4 analitza les bases ideològiques de la política lingüística de Catalunya, en fa una repassada des del 1979 fins a l'actualitat i fa una proposta sobre quin enfocament hauria de tenir la política lingüística catalana davant una hipotètica sobirania política. Finalment, el capítol 5 suggereix noves línies d'investigació sobre la política lingüística basades en la justícia lingüística, que incorporin el tractament dels col·lectius nacionals i immigrants, el paper de les llengües en l'organització dels *demos*, i la interpretació dels conceptes de llibertat i igualtat aplicats al disseny de les polítiques lingüístiques.

El treball de Riera, fruit de la seva tesi doctoral, representa un enfocament novell en la recerca sobre política lingüística a Catalunya. Aporta una nova perspectiva als debats, la de la teoria i la filosofia polítiques, i incorpora nous conceptes, utilitzats ja en altres contextos que, aplicats a la política lingüística catalana, poden arribar a ser polèmics. El concepte de *tria lingüística* proposat per Riera n'és l'exemple més clar. Pot arribar a ser polèmic per diverses raons: la instrumentalització ideològica del concepte —utilitzat i associat sovint a altres termes com ara el de *democràcia* o el terme *dret a decidir (la llengua)* per part de certs partits polítics de tall (neo)liberal i en contextos com ara l'educació— pot acabar tenint un efecte pervers sobre la llengua catalana, llengua que, malgrat tots els esforços institucionals i socials, continua en situació de minorització en el seu propi territori. Cal, en definitiva, com apunta Riera en les ratlles finals, una reflexió acadèmica sòlida que incorpori noves disciplines als debats sobre política lingüística sense perdre de vista, però, la realitat demolingüística i sociolingüística del país. Cal, per tant, una mirada transversal i interdisciplinària per al disseny d'una política lingüística complexa que tingui en compte la realitat social i en canvi permanent del país.

Vicent Climent-Ferrando
Universitat d'Augsburg

Correspondència: Vicent Climent-Ferrando. Universitat Pompeu Fabra. Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge. Carrer de Roc Boronat, 138. 08018 Barcelona. A/e: *vicent.climent@upf.edu*. Tel.: 935 421 131.